

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

נו.

עין משפט
גב מצוה

הגב א מיי פ"ז מהל
עדות הל' ד פנת עשין
קח עובדע ח"מ טו מו
ספיק יב:
רם ב מיי פ"ז מהל טוען
ונטען הל' ד יפ"ה
מהל עמיה הל' א סנת
עשין לה וסי פב טושיע
ח"מ ט"ו קמ ספיק טו וסי
קסא ספיק ה וע"ז ע"ז:

רבינו גרשום

אחתימת ירא אדין. דמית:
היינו מתני' דא' יכול
ליצטרף עם אחין להעיד:
התם במתני' לא נפיק אלא
פלאג ממונא אפומי דאחי
ופלאג אפומא [דאחין]:
הכא נפיק נבי ריבעא אפומא
דאחי. שאותו אח נתחם
מעיד על חצי הממון ואח
השני ואחד מעידין על
חתימת המת נמצא אח
שני מעיד על רביע הממון
והאחד שעמו מעיד על
הרביע: פ"ק איה מעמיד
בהמה. בחצר חבירו: או
מעמיד תנור וכירים וכו'.
אלו דבר המטלטל הן אינה
חוקה והואיל דלא קביע
לא קפיד בעל חצר: אבל
עשה מחיצות. היינו בנין
קבוע או הכניס תרנגולין
לתוך הבית של בעל חצר
שמשתמש בביתו או עשה
מקום לובלו בחצר ושחית
בעל חצר הרי זו חוקה:
כל שאילו בנכסי הגר קנה.
בגון נעל גדר ופרץ היינו
דומיא דסיפא גדרר ועשה
מחיצה: כל שבנכסי הגר
לא קנה. בגון הני דרישא
דלא עבד ולא מירי בגוף
הקרקע: והרי נירא דבנכסי
הגר קנה. כדאמר לעיל
אתא ההוא גברא רפיך ביה
פורתא ואוקמיה בדייה:
ובנכסי חבירו לא קנה.
כדאמר בפירקין דלעיל אלא
דכולי עלמא ניר לא הוי
חוקה: והרי אבילת פירות.
אילן חבירו ג' שנים הויא
חוקה: ובנכסי הגר לא קנה.
כדאמר לעיל בההיא איתתא
דאכלה תליסר שבין ולא
קנתה בחכ' אלא אמר רב
נחמן אמר רבה בר אבוח.
לא היינו טעמא דמתני'
כדאמרת אלא מתני'

ומשני דהכא לא מנכחי אהדי דצין חטיי ושערי לא דייקי אינשי אע"ג
דדייקי צין מנה שחור למנה לנן צוור (סנהדרין דף ל:): התם
צריכי למידק שחיבז לשלם (ב) אומו מנה שלוח אכל הכא לא דייקי
דבכל ענין שיאכלנה חטין או שעורים הויא חוקה ומיהו זה אומר
אכלה חטין וזה קטנים עדותן בטלה
לאפי' בלא דקדוק אין אדם טועה צין
חטין לקטנית: **הכא נפיק (ט)**
נבי רבעא [דמונא] אפומא (י) דחה.
ואע"ג דיש תקנה כדאמרינן בפרק
צ' דכמוצות (דף כה. ושם) דלאס מת
אחד מן החמומין ואין שנים מן
השוק להעיד עליו לכתוב חתימת
ידיה אחספא ושדי לצי דינא ומחוקי
ליה כו' הכי נמי הכא אלא דרבינא
צעי למימר דצנלא הכי יכול
אחי להעיד והוה מדמה למתני':
בשותפין

ההוא שמרא דהוה חתימו עליה בי תרי
שכיב חד מינייהו אתא אחוה דהאי דקאי
וחד אחרינא לאסהודי אחתימת ידיה דאידך
סבר רבינא למיומר היינו מתני' ג' אחין ואחד
מצטרף עמהן אמר ליה רב אישי אמי דמי התם
לא נפיק נבי ריבעא דמונא אפומא דאחי
הכא נפיק נבי ריבעא דמונא אפומא דאחי:
מתני' אלו דברים שיש להן חוקה ואלו
דברים שאין להן חוקה יהיה מעמיד בהמה
בחצר תנור ריחים וכיריים ומגדל תרנגולים
ונותן ובלו בחצר אינה חוקה אבל עשה
מחיצה לבהמתו גבוה עשרה טפחים וכן לתנור וכן לכיריים וכן לריחים הכנים
תרנגולין לתוך הבית ועשה מקום לובלו עמוק שלשה או גבוה שלשה הרי
זו חוקה: ג' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר עולא כל שאילו
בנכסי הגר קנה בנכסי חבירו קנה כל שאילו בנכסי הגר לא קנה
בנכסי חבירו לא קנה מתקוף לה רב ששת ובללא הוא והרי ניר
דבנכסי הגר קנה בנכסי חבירו לא קנה והרי אבילת פירות דבנכסי
חבירו קנה בנכסי הגר לא קנה אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח
הכא

מחיצה לבהמתו גבוה עשרה טפחים וכן לתנור וכן לכיריים וכן לריחים הכנים
תרנגולין לתוך הבית ועשה מקום לובלו עמוק שלשה או גבוה שלשה הרי
זו חוקה: ג' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר עולא כל שאילו
בנכסי הגר קנה בנכסי חבירו קנה כל שאילו בנכסי הגר לא קנה
בנכסי חבירו לא קנה מתקוף לה רב ששת ובללא הוא והרי ניר
דבנכסי הגר קנה בנכסי חבירו לא קנה והרי אבילת פירות דבנכסי
חבירו קנה בנכסי הגר לא קנה אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח
הכא

אין עד החי יכול להצטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת יד המת אלא כרץ שנים מן השוק להעיד עליו: **אסא אחוה דהאי**
דקאי. אחיו של עד החי צא להצטרף עם אחד מן השוק להעיד על חתימתו כדפרישית לרץ שנים מן השוק להעיד על חתימת
לרץ המת: היינו מחמיסין. דאף על גב דשני אחין פסולין לעדות אחת דלא חשיבי אלא כחד אפילו הכי מנשרא להו ממתימין
לשלה אחין צדעות קרקע אחד מאחר שאין זה מעיד על אחת שנה שזה מעיד אף כאלו העד החי מעיד על החתימה שלו ואחיו
על חתימת יד המת: **הס.** צמתיתין לא קנפיק כל הממון: **נבי ריבעא.** חסר רביע דהיינו שלשת חלקים ממון אפומא דלחי
אלא פלגא הוא דנפיק אפומא דעד נכרי ופלגא נפיק אפומא דלחי והלכך כשירין לעדות זו לטעמא דפסיל רחמנא קרובים צדעות
אחת לפי שאין חשבוין אלא כאיש אחד ולגבי חוקת שלש שנים כאיש אחד דמו ששתי איש אחר שמצטרף עמהן מועיל בשלשתן אם
ראה החוקה שלש שנים: **אכל הפא.** גבי שטרא נפיק נבי רבעא דממונא דהיינו שלש חלקי הממון אפומא דלחי וכי חשבת לאחי כעד
אחד נמנא עד אחד מגבה שלשה חלקים והאחד רביע ולא קרינא על פי שנים עדים וגו': **מתני' אלו דברים שיש להם חוקה.**
כלומר אלו מיי שמשישין דאמרינן לקמן שאדם משתמש בשל חבירו שאם משתמש שלש שנים ולא מיחה צו חבירו יש לו חוקה ליה
המחזיק ויכול לטעון אתה נתתו לי לתשמש זה צמתתה או מכרתו לי כגון תשמישין קבועין כדמפרש לקמן שאדם מקפיד עליהן אם
נעשין שלא צרשותו והלכך בשלש שנים הויא חוקה דומיא דצורות שיחין ומערות וצית השלחין וכל הנך דלעיל [כח]. דכיון דקביעות תשמיש
הוא כדמחזיק בגופה של קרקע חבירו דמי והויא חוקה בשלש שנים. ורבינו גונאל פירש אלו דברים שיש להם חוקה ככאשר כבר
פירשנו ולא נהירא אלא לדפרישית קאי כדפרישית דאי לעיל קאי ומסקנא דמתני' דלעיל היא אריכות לשון של הבל הוא צלל צורכ ועוד
דאכתי תנינן לקמן יש להם חוקה טובא. כלל דמילתא כל הני יש להן חוקה דמתן צמתיתין עד סוף הפרק בחוקת שלש שנים מיירי
כדמוכח בצרייתא [לקמן נט:]: צא לפני רבי חייל אמר לו יענת בני יענת: **היה מעמיד בהמה כו'.** כל הנך דברים המיטלטלין הן ואין
תשמיש של קביעות ואין בעל חצר מקפיד עד ארבע וחמש שנים ולכן אין לו חוקה למחזיק לומר מדוע לא מחית צדי דלמר ליה
בעל חצר לא חששתי למחות דלא מחזקת בגוף הקרקע כדמחזיק אינשי ולא הייתי נפסק כלום ומעתה אני מקפיד: **סגור וקירוס.**
מטלטלין הן וכן ריחים צריחא דידא: **אכל עשה מחיאה בחצר כו'.** הרי זה גדר והרי זו חוקה כל מקום תוך המחיצות שעשה
יכול לטעון לקוח הוא צדי: **הכנים תרנגולין לתוך הבית.** של חבירו שלש שנים גם על זאת ודאי מקפיד אינשי ואם לא מיחה
הפסיד דודאי על פי עשה וצרשותו: **ועשה מקום כו'.** או עשה מקום: **עמוק שלשה.** כדי שלא יתפור: או גבוה שלשה. מחיאה גבוהה
שלשה: **ג' מאי שנא רישא.** דבהעמדת בהמה כדי בלא מחיאה אין זו חוקה: **ומ"ש סיפא.** דבעשיית מחיאה קנה. וקא ס"ד השמא
דצאינש בעלמא שאינו בר חצר זו קאמר דאין זו חוקה והלכך קשיא ליה מ"ש רישא מסיפא הא ודאי מקפידין בני חצר על איש נכרי
שיצא כחן בהמותיו ומדלא מיחו ודאי הקנו לו מקום בחצר זה להעמיד בהמותיו ואמאי אין לו חוקה ולקמן [ע"ז] מתרץ לה בשותפין: **אמר**
עולא. כל חוקה רעועה דלא קנה אם צא לעשותה בנכסי הגר לקנותה מיד. והוא הדין לענין קונה קרקע מחבירו וא"ל לך חוק וקני והלך
והחזיק חוקה רעועה דלא קנה כגון העמדת שם בהמתו או תנור וכיריים דאין זה נעל וגדר דלא עשה שום מיקון בגוף הקרקע: **בנכסי**
חבירו נמי לא קנה. כלומר לענין חוקת שלש שנים שלוקח אומר לקחתי ומוכר אומר לא מכרתי אינה קרייה חוקה להיות במקום עדי מכירה
דהא לא עבד ולא מידי: **כל שאינו בנכסי הגר קנה.** כגון עשיית מחיאה ורפק צה פורתא: **בנכסי חבירו נמי קנה.** כלומר הויא חוקה.
ומיהו הקנין ע"י מעות או מתנה היא. ומיהו הכנים תרנגולין לתוך הבית דקמתי סיפא דהוי חוקה בנכסי הגר לא הויא חוקה והאי דלא פריך
לה משום דעדיפא מינה פירקין רב ששת. ואית דמפרש דהכנים תרנגולין (מי הוי חוקה בנכסי הגר דהיינו נעל שנעל את הדלת בפניהם ולא
מילתא היא דנעילת דלת לאו חוקה היא דאינו דומה אלא למצריח ארי כדאמרנן לעיל (ג). ונעל דלת בצנין מיירי שעשה דלת או סמימה: **ופלגא**
הוא. צמתיה דקא מדמית חוקת שלש שנים שתלוי בקפידא לחזקת קנין נכסי הגר שתלוי בתקון הקרקע: **ניר.** אמרינן בפירקין דלעיל (ד) ו
ל: דלכולי עלמא ניר לא הוי חוקה דבנכסי הגר קנה אפי' רפק צה פורתא ובנכסי חבירו לענין שלש שנים לא קנה בחוקה זו לפי שהכל תלוי
באכילת הפירות שאם יחרוש ולא יאכל אין בעל הקרקע מפסיד שהרי יזע ואחר יאכל: **והרי אבילת פירות.** לקיטת הפירות דבנכסי
חבירו קנה אם אכל הפירות שלש שנים דהויא אכילת שלש שנים במקום עדות שקנה הקרקע זו מן הבעלים כדאמרנן בצוליה פירקין: **ובנכסי**
הגר לא קנה. דאין זה נעל וגדר כדאמרנן לעיל (ד) ה. האי מאן דפשא דיקלא אדעתא דחיותא לא קני: **אלא אמר רב נחמן אמר רבה**
בר אבוח. לעולם גבי איש נכרי שצא להעמיד בהמה בחצר אחרים שאין לו זה שותפות לא שנה רישא ולא שנה סיפא דהויא חוקה שאין
בני חצר מניחין לנכרים להשתמש תשמישין הללו בחצר שלהן אלא אם כן נטלו רשות מהן ואם לא מיחו בתוך שלש שנים הויא חוקה:
והכא

ההוא שטרא. והוצרך המלוה לקיימו: שכיב חד מינייהו. מת אחד
מהן קודם שנתקיים השטר ואילו לא מת היה כל אחד צא ומעיד לצדו
על חתימת ידו ואין צריך לרצף עמו אחר אלא נאמן לומר זה כתב ידי
כמתן צפ"צ דכמוצות (דף כ:): זה אומר זה כתב ידי זה אומר זה כתב

ידי כו' ומכמים אומרים אין צריכין
לרצף עמהן אחר אלא נאמן לומר זה
כתב ידי ואמרינן בגמ' (ב) לדברי חכמים
על מנה שבשטר הן מעידין אפוחו
ראינו המלוה וחתמנו הלכך כתיבי סגי
ולא צריך מד מינייהו לאסהודי אדחצרי'
והיכא דמת אחד מהן אמרינן התם (ט)
אליבא דרבנן דלרץ שנים מן השוק
להעיד על חתימת יד המת והחי יעיד
הוא לצדו על חתימת ידו אכל העד
החי לא יצטרף עם אחר מן השוק
להעיד על חתימת המת דכיון דעל
מנה שבשטר הן מעידין וכי אמר זה
כתב ידי נפק פלגא דממונא אפומיה
שהרי הוא לצדו מעיד על חתימתו
ואין צריך אחר להעיד עמו וכי הדר
מצטרף עם ההוא מן השוק להעיד
על חתימת המת הדר נפיק ריבעא
דממונא על פומיה אשתכח דכוליה
דממונא נכי ריבעא נפק אפומיה ואין
על פי שנים עדיס' צעינן חצי דבר
על פיו של זה וחצי דבר על פיו
של זה והלכך הכא דשכיב חד מינייהו

אין עד החי יכול להצטרף עם אחר מן השוק להעיד על חתימת יד המת אלא כרץ שנים מן השוק להעיד עליו: **אסא אחוה דהאי**
דקאי. אחיו של עד החי צא להצטרף עם אחד מן השוק להעיד על חתימתו כדפרישית לרץ שנים מן השוק להעיד על חתימת
לרץ המת: היינו מחמיסין. דאף על גב דשני אחין פסולין לעדות אחת דלא חשיבי אלא כחד אפילו הכי מנשרא להו ממתימין
לשלה אחין צדעות קרקע אחד מאחר שאין זה מעיד על אחת שנה שזה מעיד אף כאלו העד החי מעיד על החתימה שלו ואחיו
על חתימת יד המת: **הס.** צמתיתין לא קנפיק כל הממון: **נבי ריבעא.** חסר רביע דהיינו שלשת חלקים ממון אפומא דלחי
אלא פלגא הוא דנפיק אפומא דעד נכרי ופלגא נפיק אפומא דלחי והלכך כשירין לעדות זו לטעמא דפסיל רחמנא קרובים צדעות
אחת לפי שאין חשבוין אלא כאיש אחד ולגבי חוקת שלש שנים כאיש אחד דמו ששתי איש אחר שמצטרף עמהן מועיל בשלשתן אם
ראה החוקה שלש שנים: **אכל הפא.** גבי שטרא נפיק נבי רבעא דממונא דהיינו שלש חלקי הממון אפומא דלחי וכי חשבת לאחי כעד
אחד נמנא עד אחד מגבה שלשה חלקים והאחד רביע ולא קרינא על פי שנים עדים וגו': **מתני' אלו דברים שיש להם חוקה.**
כלומר אלו מיי שמשישין דאמרינן לקמן שאדם משתמש בשל חבירו שאם משתמש שלש שנים ולא מיחה צו חבירו יש לו חוקה ליה
המחזיק ויכול לטעון אתה נתתו לי לתשמש זה צמתתה או מכרתו לי כגון תשמישין קבועין כדמפרש לקמן שאדם מקפיד עליהן אם
נעשין שלא צרשותו והלכך בשלש שנים הויא חוקה דומיא דצורות שיחין ומערות וצית השלחין וכל הנך דלעיל [כח]. דכיון דקביעות תשמיש
הוא כדמחזיק בגופה של קרקע חבירו דמי והויא חוקה בשלש שנים. ורבינו גונאל פירש אלו דברים שיש להם חוקה ככאשר כבר
פירשנו ולא נהירא אלא לדפרישית קאי כדפרישית דאי לעיל קאי ומסקנא דמתני' דלעיל היא אריכות לשון של הבל הוא צלל צורכ ועוד
דאכתי תנינן לקמן יש להם חוקה טובא. כלל דמילתא כל הני יש להן חוקה דמתן צמתיתין עד סוף הפרק בחוקת שלש שנים מיירי
כדמוכח בצרייתא [לקמן נט:]: צא לפני רבי חייל אמר לו יענת בני יענת: **היה מעמיד בהמה כו'.** כל הנך דברים המיטלטלין הן ואין
תשמיש של קביעות ואין בעל חצר מקפיד עד ארבע וחמש שנים ולכן אין לו חוקה למחזיק לומר מדוע לא מחית צדי דלמר ליה
בעל חצר לא חששתי למחות דלא מחזקת בגוף הקרקע כדמחזיק אינשי ולא הייתי נפסק כלום ומעתה אני מקפיד: **סגור וקירוס.**
מטלטלין הן וכן ריחים צריחא דידא: **אכל עשה מחיאה בחצר כו'.** הרי זה גדר והרי זו חוקה כל מקום תוך המחיצות שעשה
יכול לטעון לקוח הוא צדי: **הכנים תרנגולין לתוך הבית.** של חבירו שלש שנים גם על זאת ודאי מקפיד אינשי ואם לא מיחה
הפסיד דודאי על פי עשה וצרשותו: **ועשה מקום כו'.** או עשה מקום: **עמוק שלשה.** כדי שלא יתפור: או גבוה שלשה. מחיאה גבוהה
שלשה: **ג' מאי שנא רישא.** דבהעמדת בהמה כדי בלא מחיאה אין זו חוקה: **ומ"ש סיפא.** דבעשיית מחיאה קנה. וקא ס"ד השמא
דצאינש בעלמא שאינו בר חצר זו קאמר דאין זו חוקה והלכך קשיא ליה מ"ש רישא מסיפא הא ודאי מקפידין בני חצר על איש נכרי
שיצא כחן בהמותיו ומדלא מיחו ודאי הקנו לו מקום בחצר זה להעמיד בהמותיו ואמאי אין לו חוקה ולקמן [ע"ז] מתרץ לה בשותפין: **אמר**
עולא. כל חוקה רעועה דלא קנה אם צא לעשותה בנכסי הגר לקנותה מיד. והוא הדין לענין קונה קרקע מחבירו וא"ל לך חוק וקני והלך
והחזיק חוקה רעועה דלא קנה כגון העמדת שם בהמתו או תנור וכיריים דאין זה נעל וגדר דלא עשה שום מיקון בגוף הקרקע: **בנכסי**
חבירו נמי לא קנה. כלומר לענין חוקת שלש שנים שלוקח אומר לקחתי ומוכר אומר לא מכרתי אינה קרייה חוקה להיות במקום עדי מכירה
דהא לא עבד ולא מידי: **כל שאינו בנכסי הגר קנה.** כגון עשיית מחיאה ורפק צה פורתא: **בנכסי חבירו נמי קנה.** כלומר הויא חוקה.
ומיהו הקנין ע"י מעות או מתנה היא. ומיהו הכנים תרנגולין לתוך הבית דקמתי סיפא דהוי חוקה בנכסי הגר לא הויא חוקה והאי דלא פריך
לה משום דעדיפא מינה פירקין רב ששת. ואית דמפרש דהכנים תרנגולין (מי הוי חוקה בנכסי הגר דהיינו נעל שנעל את הדלת בפניהם ולא
מילתא היא דנעילת דלת לאו חוקה היא דאינו דומה אלא למצריח ארי כדאמרנן לעיל (ג). ונעל דלת בצנין מיירי שעשה דלת או סמימה: **ופלגא**
הוא. צמתיה דקא מדמית חוקת שלש שנים שתלוי בקפידא לחזקת קנין נכסי הגר שתלוי בתקון הקרקע: **ניר.** אמרינן בפירקין דלעיל (ד) ו
ל: דלכולי עלמא ניר לא הוי חוקה דבנכסי הגר קנה אפי' רפק צה פורתא ובנכסי חבירו לענין שלש שנים לא קנה בחוקה זו לפי שהכל תלוי
באכילת הפירות שאם יחרוש ולא יאכל אין בעל הקרקע מפסיד שהרי יזע ואחר יאכל: **והרי אבילת פירות.** לקיטת הפירות דבנכסי
חבירו קנה אם אכל הפירות שלש שנים דהויא אכילת שלש שנים במקום עדות שקנה הקרקע זו מן הבעלים כדאמרנן בצוליה פירקין: **ובנכסי**
הגר לא קנה. דאין זה נעל וגדר כדאמרנן לעיל (ד) ה. האי מאן דפשא דיקלא אדעתא דחיותא לא קני: **אלא אמר רב נחמן אמר רבה**
בר אבוח. לעולם גבי איש נכרי שצא להעמיד בהמה בחצר אחרים שאין לו זה שותפות לא שנה רישא ולא שנה סיפא דהויא חוקה שאין
בני חצר מניחין לנכרים להשתמש תשמישין הללו בחצר שלהן אלא אם כן נטלו רשות מהן ואם לא מיחו בתוך שלש שנים הויא חוקה:
והכא

(א) [מכותות כה.], (ב) [ע"ז], (ג) [דברים ע"ז], (ד) [ג' ל' דלחא]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה (בדף הקודם)
אלא עמיה כו' לשלם באותו
מנה: (ב) ד"ה הכא נפיק
כולה ממונא נכי ריבעא: